

Dr. sc. Kata Ivić*
Marta Borić, mag. oec.
Rozalija Marinković, univ. bacc. oec.

UDK 021.2: 311.2
Pregledni članak

FAKULTETSKA KNJIŽNICA I KORISNICI (interaktivno i statistički)

SAŽETAK

Ustaljeno je mišljenje da je statistika zbroj netočnih podataka. Ipak, u statističkim izvješćima može se mnogo toga saznati i zaključiti. Na našem primjeru vođenja statistike u fakultetskoj knjižnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku evidentirane su: kategorije korisnika, učestalost posudbe, struktura posudbe, korištenje čitaonice, korištenje baza podataka i sl. Na osnovi tih podataka i statističke obrade može se analizirati: broj korisnika ukupno, broj korisnika prema godini studija, prema sadržaju korištenja stručne i znanstvene literature, prema korištenju serijskih publikacija u čitaonici, ili prema radu na računalu i korištenju baza podataka. Sve su to dragocjeni podaci za određivanje nabavne politike u knjižnici, uočavanje frekvencije posudbe pojedinih kategorija stručne i znanstvene literature (udžbenici, priručnici, stručne i znanstvene monografije, baze podataka), te određivanje smjernica poslovanja za knjižnično osoblje.

Ključne riječi: fakultetska knjižnica, knjižničarstvo, knjižnična građa, informacija, statistika posudbe

1. Uvod

„Knjige su kapital. Knjiga u kući i biblioteci traje jednako dugo kao i kuća i biblioteka, stotinama godina. Stoga nije proizvod za puku potrošnju, nego od koristi i često je u slučaju poslovnih ljudi koji tek kreću u život, njihov jedini kapital.“

(Thomas Jefferson)

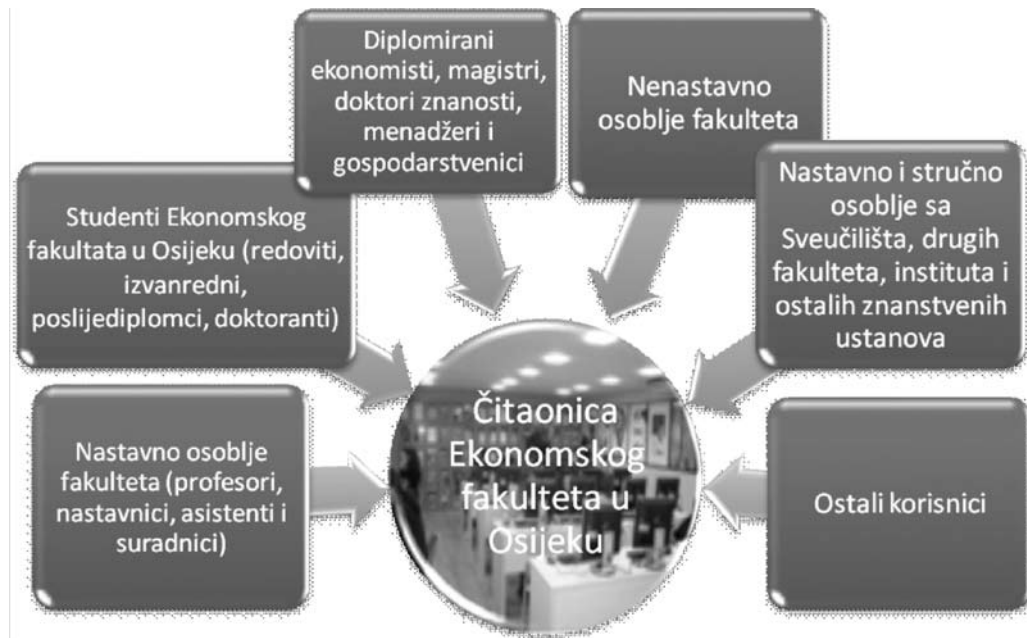
Knjižnica Ekonomskog fakulteta u Osijeku je fakultetska knjižnica, a u organizacijskoj strukturi Ekonomskog fakulteta u Osijeku djeluje kao posebna organizacijska (ustrojbeno) jedinica. Od samog osnutka Ekonomskog fakulteta u Osijeku 1961. godine, knjižnica i čitaonica djeluje u sastavu Fakulteta punih 50 godina.

Osnovna je svrha osnutka i postojanja fakultetske knjižnice djelotvorno i cjelovito osiguravanje uvjeta za realizaciju fakultetske, visokoškolske, poslijediplomske, doktorske nastave te znanstveno-istraživačke djelatnosti. Također knjižnica suradnički djeluje u organiziranju nastave i edukaciji studenata u korištenju elektroničkih informacija, baza podataka, te e-literature i e-knjiga.

Temeljna je zadaća knjižnice odabir, nabava, stručna obrada, diseminacija, posudba i čuvanje stručne i znanstvene literature potrebne za studij ekonomskih znanosti i znanstvenoistraživački rad na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Knjižnica Ekonomskog fakulteta u Osijeku prema namjeni i korištenju javna je knjižnica. Ona je namijenjena znanstvenom istraživanju sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika te visokoškolskoj nastavi kao i studentima za studij ekonomskih znanosti.

* Ekonomski fakultet u Osijeku

Slika 1. Korisnici knjižnične građe Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Izvor: autori članka

Osnovne zadaće fakultetske knjižnice su:

- nabava, evidencija, posudba i diseminacija stručne i znanstvene literature
- stručna obrada knjižnične građe
- izgradnja kataloga – računalnog, matičnog i stručnog
- prikupljanje, izgradnja i organizacija knjižnog fonda za znanstveno polje ekonomija i srodne discipline (sociologija, psihologija, matematika, informacijske znanosti, management, i sl.)
- čuvanje i zaštita knjižne građe, sve stručne i znanstvene literature, potrebne za studije ekonomskih znanosti i za znanstveno-istraživački rad na Ekonomskom fakultetu u Osijeku
- izgradnja računalnog sustava knjižnice, oprema knjižnice računalnom opremom
- nabava inventara knjižnice
- poticanje i praćenje izdavačke djelatnosti na Fakultetu, izgradnja fakultetskih zbirki (udžbenici, interna skripta i sl.).

Usluge koje knjižnica pruža svojim korisnicima su:

- posudba knjižne građe svim korisnicima
- osiguravanje otvorenog pristupa vlastitom fondu knjiga i fondovima drugih knjižnica kako u zemlji, tako i u inozemstvu

- osiguravanje pristupa bazama podataka i drugim izvorima informacija
- organiziranje, obavljanje i razvijanje međuknjižnične posudbe s knjižnicama u zemlji i inozemstvu
- omogućavanje korištenja čitaonice kako za učenje tako i za pristup internetu i elektroničkim izvorima informacija
- kontinuirano informiranje korisnika o novitetima knjižnog fonda, o bazama podataka i novim pristupima stručnim i znanstvenim informacijama

Knjižnica posjeduje oko 40.000 knjiga; a sadržaj knjižničnog fonda obuhvaća sve udžbenike i priručnike i ostalu stručnu i znanstvenu literaturu koja je potrebna za studij ekonomskih znanosti, zatim enciklopedije (domaće i inozemne), leksikone, rječnike, studije, baze podataka, CD ROM-ove te domaće i inozemne stručne i znanstvene časopise (knjižnica nabavlja godišnje oko 200 naslova časopisa kako domaćih tako i stranih). Sva knjižnična građa dostupna je korisnicima za rad u čitaonici ili za posudbu.

Slika 2. Sadržaj knjižničnog fonda

Knjižnični fond Ekonomskog fakulteta u Osijeku obuhvaća:					
Udžbenike i priručnike potrebne za studij ekonomskih znanosti	Enciklopedije (domaće i inozemne)	Leksikone i rječnike	Baze podataka i CD-ROM-ove	Stručne i znanstvene časopise (domaće i inozemne)	Ostalu znanstvenu i stručnu literaturu potrebnu za studij ekonomskih znanosti

Izvor: autori članka

Slika 3. Knjižničarstvo kao djelatnost

Izvor: autori članka

Korisnici knjižnice su:

- nastavno osoblje Fakulteta (profesori, nastavnici, asistenti i suradnici)
- studenti Ekonomskog fakulteta u Osijeku (redoviti, izvanredni, poslijediplomci, doktoranti)
- diplomirani ekonomisti, magistri i doktori znanosti
- nenastavno osoblje Fakulteta
- nastavno i stručno osoblje sa Sveučilišta, drugih fakulteta, instituta i ostalih znanstvenih ustanova
- menadžeri i gospodarstvenici
- ostali korisnici (gosti)

Korisnicima je omogućen slobodan pristup knjižnom fondu, kao i svim katalogima, radi stjecanja uvida u sadržaj fonda.

Knjižnica Ekonomskog fakulteta u Osijeku uspješno surađuje s knjižnicama ostalih ekonomskih fakulteta u Hrvatskoj (Dubrovnik, Opatija, Pula, Rijeka, Split, Varaždin, Zagreb); kao i s pojedinih knjižnicama u inozemstvu (Augsburg, Beč, Budapest, Ljubljana, Maribor, Pecs, Pforzheim). Međuknjižnična suradnja obuhvaća razmjenu stručnih knjiga i časopisa, kao i razmjenu svih

informacija, a s ciljem unapređivanja knjižničarstva i uvođenja novih medija u rad knjižnice i bržeg pristupa stručnim i znanstvenim informacijama.

Reorganizacija postojećih prostorija knjižnice, opsežna i temeljita obnova i preuređenje knjižnice i čitaonice započeto je u ljetu 2008. godine. Radovi su počeli preseljenjem cjelokupnoga knjižnog fonda iz knjižnice u srpnju 2008. godine. Sve knjige i časopisi bili su privremeno preseljeni u posebne prostorije predviđene za arhivu i depo knjižnice i čitaonice. Kako je reorganizacija bila opsežna i temeljita, (sve su instalacije izmijenjene i prilagođene novom organizacijskom modelu knjižnice, uvedena je klimatizacija i nova funkcionalna rasvjeta, nabavljene su nove, funkcionalne police za smještaj knjižnog fonda), knjižnica s redovitim poslovima nije bila u mogućnosti na početku nove školske godine (u listopadu) početi s radom. Ipak, vrata knjižnice i čitaonice nisu ostala zatvorena za studente, iako u manjem opsegu knjižne građe, studentima se i dalje omogućavao nesmetan rad u knjižnici i čitaonici te korištenje sve potrebne literature za studij.

2. Knjižničarstvo kao djelatnost

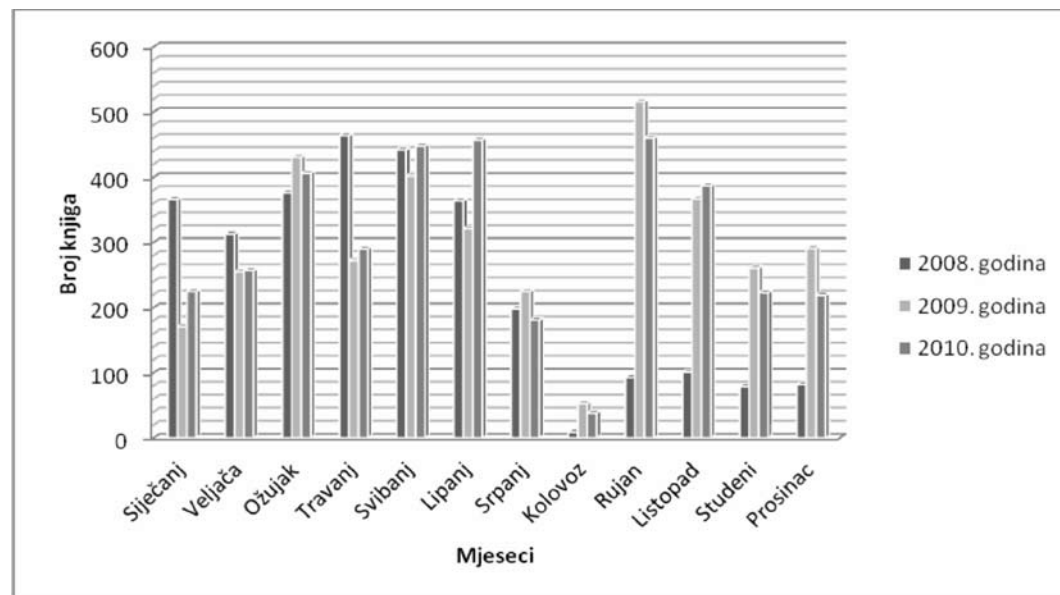
Klasificirana kao visokoškolska fakultetska knjižnica, u svome radu naša knjižnica slijedi sve ključne propise knjižničarstva kao djelatnosti. Uz organizaciju različitih usluga predstavlja i niz aktivnosti koje su prikazane na Slici 3. Knjižnična se građa sustavno odabire, prikuplja i stručno obrađuje, te ju na korištenje daje stručno osoblje. Glavnina knjižničnog fonda nabavlja se kupnjom iz vlastitih finansijskih sredstava Fakulteta, a drugi dio dobiva

Slika 4. Korištenje knjižnične građe prema vrsti građe (kategoriji)

Izvor: autori članka

Grafikon 1. Posudba knjiga u knjižnici 2008., 2009. i 2010. godine po mjesecima

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

se u vidu poklona, razmjene ili od fondacija.¹

Uvođenjem računalnih informacijskih tehnologija postupno se odvijao i proces prijenosa podataka s postojećih kartičnih kataloga knjižnice u novi elektronički oblik. Takav pristup omogućuje korisnicima knjižnice brži, cjelovitiji i efikasniji uvid u

sadržaj knjižnog fonda. Usudujemo se istaknuti da nabavna politika naše knjižnice sustavno bilježi sve potrebe za suvremenom literaturom.

3. Statistika posudbe u Knjižnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Iako zlobnici kažu da je statistika zbroj netočnih podataka, ipak u statističkim izvješćima može-

mo mnogo toga iščitati. Na primjer: kategorije korisnika, učestalost posudbe, struktura posudbe, korištenje čitaonice, korištenje baza podataka i sl.

Na slici 4. jasno se može vidjeti koji dijelovi knjižne građe se najčešće koriste, a to su: knjige, osobna literatura, posudba stručne i znanstvene literature, online pristup bazama podataka te korištenje stručnih časopisa.

3.1 Statistika Knjižnice (posudba knjiga)

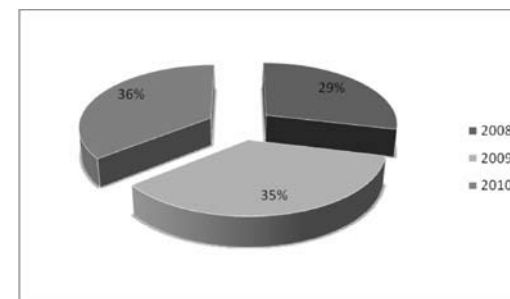
Budući da su se knjižnica i čitaonica skoro pune dvije godine preuređivale, na grafikonima će se jasno moći uočiti smanjen intenzitet posjećenosti korisnika upravo zbog navedenog preuređenja. Na grafikonima u nastavku bit će prikazana dinamika posudbe knjiga u razdoblju od 2008. do 2010. godine.

Grafikon 1. zorno prikazuje dinamiku posudbe knjiga u razdoblju 2008. do 2010. godine. Najizraženiji porast u posudbi knjiga svakako je u rujnu, i to 2009. godine, dok je od svibnja do lipnja otprilike podjednak intenzitet posudbe tijekom sve tri navedene godine. Najmanji intenzitet posudbe je u siječnu i veljači, te srpnju i kolovozu, kada je kolektivni godišnji odmor.

Na Grafikonu 2. prikazan je ukupan broj posuđenih knjiga tijekom 2008., 2009. i 2010. godine.

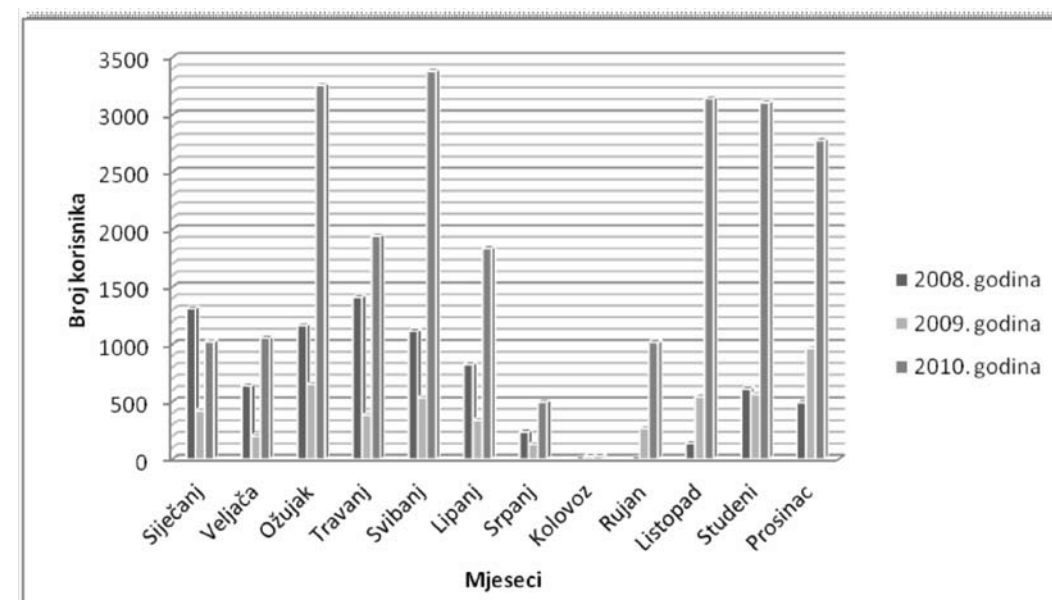
Grafikon 2. jasno prikazuje koje je godine bio najmanji intenzitet posudbe knjiga, a to je svakako 2008. godina zbog prethodno spomenutog preuređenja knjižnice i čitaonice (29%). U razdoblju od 2009. do 2010. godine može se uočiti povećanje od 1% u korist 2010. godine. Drugim riječima, 2009. i 2010. godine imamo skoro podjednak postotak posudbe knjiga u knjižnici.

Grafikon 2. Ukupan broj posuđenih knjiga tijekom 2008., 2009. i 2010. godine

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Grafikon 3. Posjećenost čitaonice 2008., 2009. i 2010. godine

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

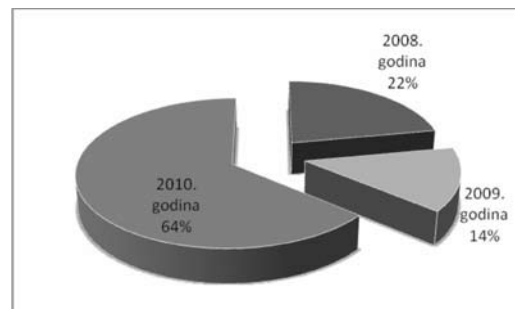
¹ <http://knjiznice.szi.hr/?libid=113&task=nsi> (Učitano: 10.9.2011.)

3.2 Statistika čitaonice (korištenje časopisa, priručnika, rječnika, pristup internetu i bazama podataka)

Kako bi se rad čitaonice unaprijedio, sustavno su prikupljeni statistički podaci o njezinoj uporabi i korisnicima u razdoblju od 2008. do 2010. godine. Statistika korištenja čitaonice u 2008. godini prikazana je Grafikonima 3. i 4.

Na grafikonu 3. najbolje se može uočiti koliko se povećao broj korisnika u 2010. godini. Ono što je jako dobro vidljivo jest to da je najviše korisnika bilo u ožujku, svibnju, listopadu, studenom i prosincu u 2010. godini.

Grafikon 4. Ukupna posjećenost čitaonice tijekom 2008., 2009. i 2010. godine

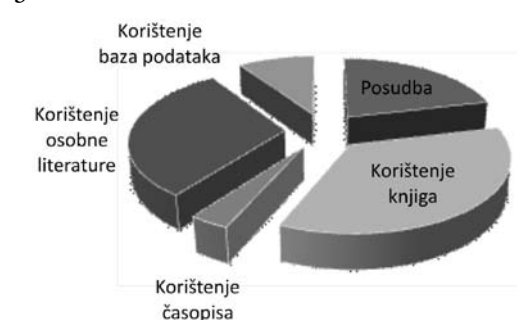

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Grafikon 4. jasno pokazuje da se 2010. godine broj korisnika iznimno povećao u odnosu na prethodne dvije godine, i to čak za nekoliko puta. Na grafičkim prikazima u nastavku bit će detaljno prikazana struktura korisnika čitaonice, ali i korištenje knjižne građe po kategorijama (korištenje baze podataka, internet, osobna literatura, knjige, časopisi, i sl.).

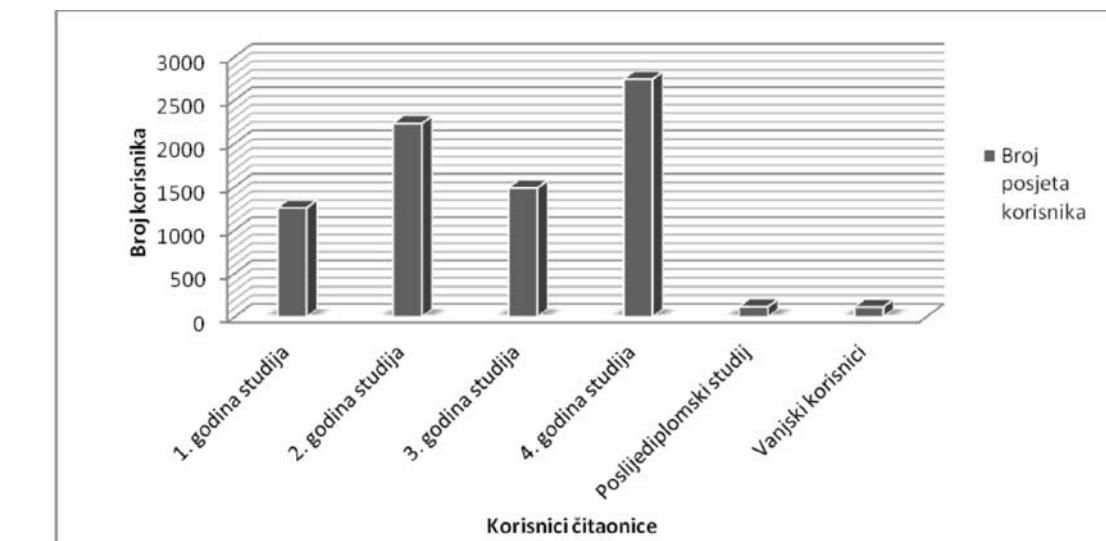
Iz prikazanoga grafikona vidljivo je da se najveći udio od 35% odnosi na korištenje knjiga iz knjižničkog fonda od strane korisnika čitaonice. Zatim slijedi korištenje osobne literature u čitaonici (31%), posudba knjiga (21%) te pristup online bazama podataka (9%). Najmanji udio od 4% odnosi se na

Grafikon 5. Analitika korištenja čitaonice u 2008. godini

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Grafikon 6. Analitika posjeta čitaonici prema korisnicima knjižnične građe u 2008. godini

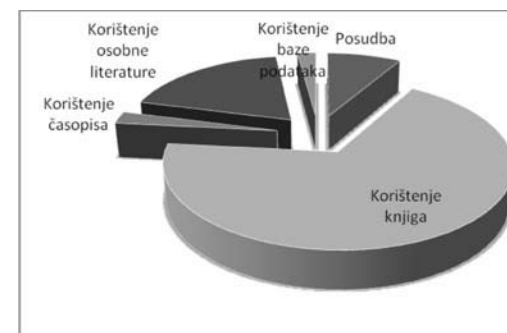

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

pregledavanje časopisa. Jedan od mogućih razloga slabog pregledavanja časopisa može se pronaći u činjenici da su korisnici nedovoljno informirani o sadržajima koje časopisi nude.

Bitna stavka u analizi korištenja čitaonice upravo su njezini korisnici. Grafikonom 6. prikazana je analitika korištenja čitaonice u 2008. godini prema

Grafikon 7. Analitika korištenja čitaonice u 2009. godini

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

korisnicima knjižnične građe.

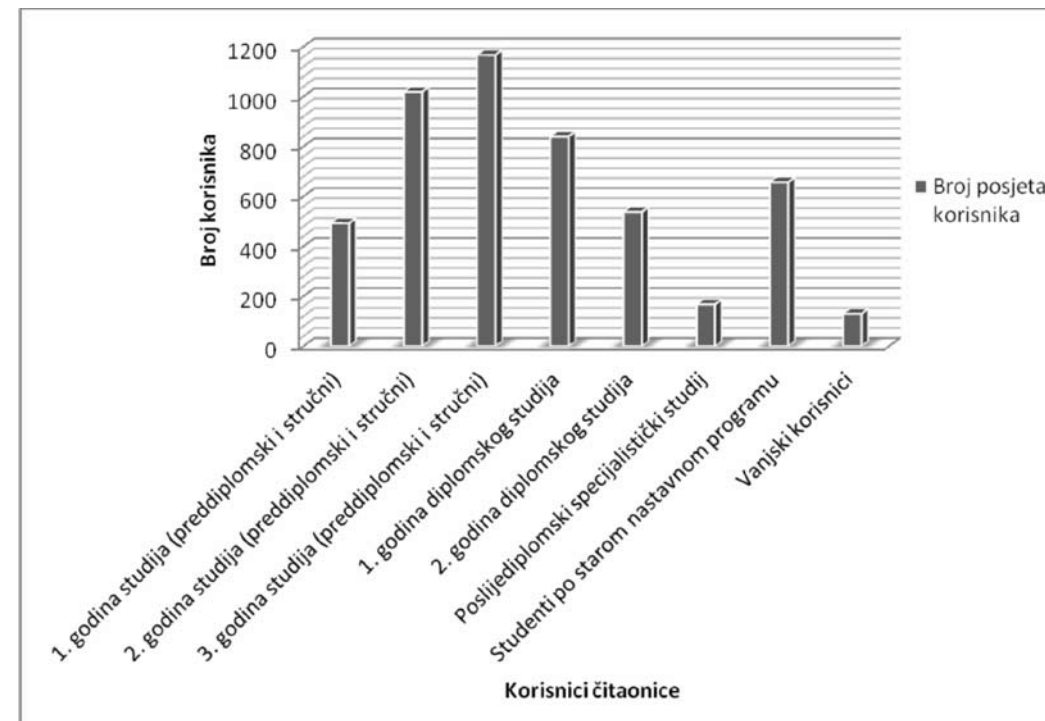
Najveći broj posjeta čitaonici Ekonomskog fakulteta u Osijeku tijekom 2008. godine ostvarili su studenti na 4. godini studija koji su studirali po starom nastavnom programu. Najmanji broj posjeta u 2008. godini zabilježen je od strane studenata poslijediplomskog studija i vanjskih korisnika (diplomirani ekonomisti, menadžeri, gospodarstvenici).

Analizom korisnika utvrđeno je da se trend posjeta čitaonici u 2009. godini znatno smanjio kao i broj korištenja knjižnične građe. Grafikonom 7. prikazana je analiza korištenja čitaonice u 2009. godini.

Iz Grafikona 7. lako je uočljivo da trend korištenja knjiga i dalje ostaje glavna aktivnost korisnika knjižnične građe. Korištenje knjiga je poraslo za gotovo 50% u odnosu na 2008. godinu. Korisnici knjižnične građe u promatranoj godini nakon korištenja knjiga, najviše su koristili osobnu literaturu. Korištenje baze podataka u odnosu na prošlu godinu smanjilo se gotovo četverostruko.

Analiza posjeta čitaonici prema korisnicima knjižnične građe od 2009. godine radi se prema

Grafikon 8. Analitika posjeta čitaonici prema korisnicima knjižnične građe u 2009. godini

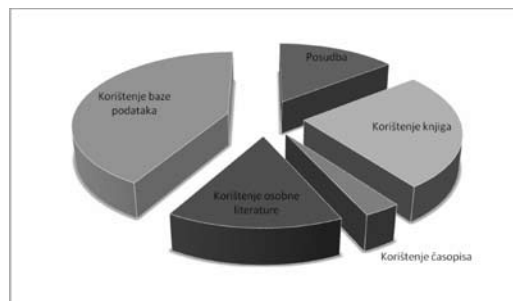

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

novom studijskom programu. Stoga se od navedene godine studenti promatraju prema novom, Bolonjskom programu.

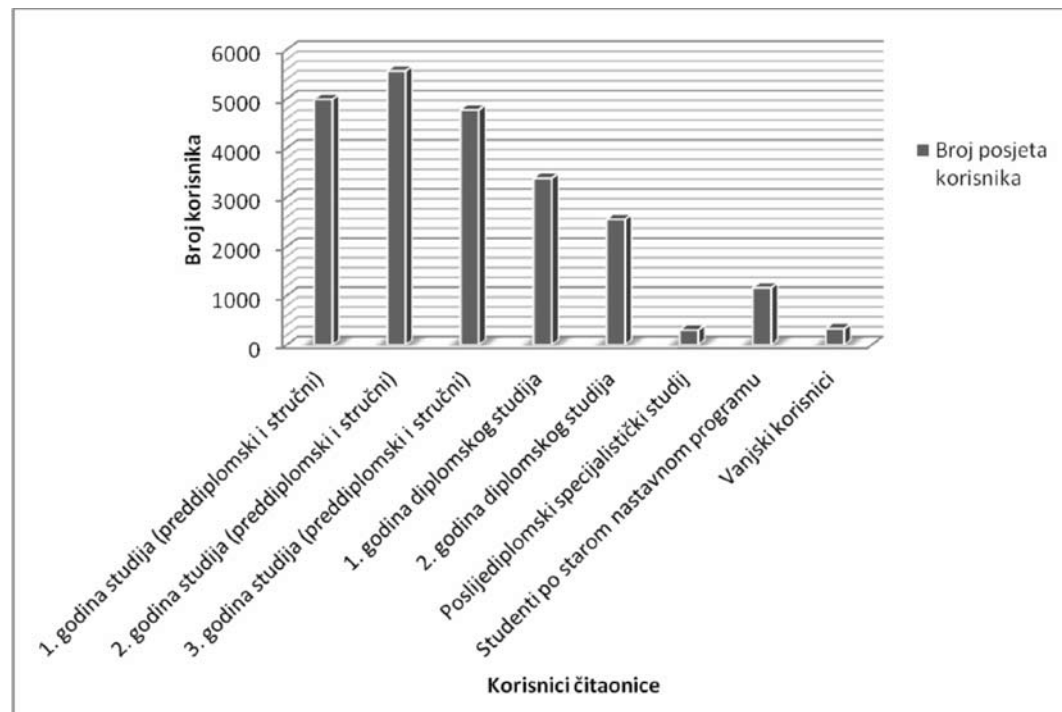
Grafikonom 8. prikazano je da su najviše posjeta čitaonici ostvarili studenti na 3. godini studija, a razlog tomu može biti povećana potreba za literaturom zbog izrade završnih radova. I u ovoj godini,

Grafikon 9. Analitika korištenja čitaonice u 2010. godini

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Grafikon 10. Analitika posjeta čitaonici prema korisnicima knjižnične građe u 2010. godini

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

kao i u prethodnoj, najmanje posjeta zabilježili su studenti poslijediplomskoga specijalističkog studija kao i vanjski korisnici.

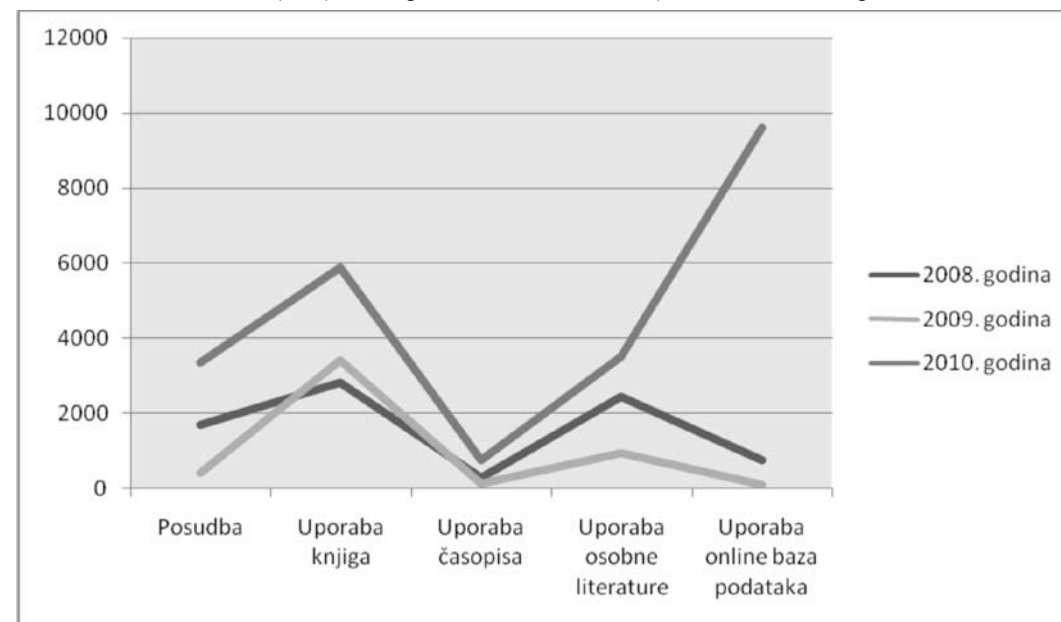
Trend smanjena posjeta čitaonici u 2010. godini nije se nastavio nego naglo porastao. Tijekom 2010. godine došlo je do naglog porasta korisnika knjižnične građe i čitaonice.

Grafikonom 9. prikazano je sve što su korisnici čitaonice mogli tijekom boravka u čitaonici raditi; npr.: koristiti internet i baze podataka, čitati novine ili serijske publikacije, odnosno stručne i znanstvene časopise, u miru čitaonice učiti, studirati vlastitu literaturu, ili koristiti računala koja su studentima na raspolaganju.

Značajna promjena dogodila se tijekom 2010. godine u odnosu na 2009. godinu, a tiče se smanjenja broja korištenja knjiga u čitaonici, dok je porastao broj pristupa online bazama podataka i internetu. Analiziranjem aktivnosti u čitaonici kroz promatrane tri godine može se zaključiti da je online pristup internetu i bazama podataka postao novi modalitet učenja.

Uspoređujući broj posjeta korisnika čitaonici 2010. godine s brojem posjeta korisnika čitaonici

Grafikon 11. Trend korištenja knjižnične građe u čitaonici u razdoblju od 2008. do 2010. godine

Izvor: interna statistika knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku

u 2009. godini, na Grafikonu 10. može se uočiti veliki porast posjeta čitaonici od strane korisnika knjižnične građe.

Na prikazanom Grafikonu 10. vidljivo je da veći broj posjeta čitaonici ostvaruju studenti na nižim godinama studija iz razloga što ih ima i znatno više nego studenata na diplomskim studijima. Znatne oscilacije posjeta čitaonici nisu se dogodile od strane studenata poslijediplomskih specijalističkih studija i vanjskih korisnika tijekom promatranog razdoblja.

U promatranom razdoblju od 2008. godine sve do 2010. godine dogodio se i pad i rast uporabe knjižnične građe u čitaonici Ekonomskog fakulteta u Osijeku. Knjižnična građa korištena je najmanje u 2009. godini, a najviše u 2010. godini. Grafikonom 11. prikazano je korištenje knjižnične građe kroz promatrano razdoblje.

Grafikon 11. prikazuje oscilacije u korištenju knjižnične građe u čitaonici od strane njezinih korisnika. Stoga se može zaključiti da je faktor posudbe literature iz knjižnice i čitaonice oscilirao kao i faktor korištenja osobne literature kroz 2008., 2009. i 2010. godinu. Literatura se najmanje posuđivala u 2009. godini, a najviše u 2010. godini. Značajni trend rasta zabilježile su aktivnosti koje se odnose na korištenje knjiga u čitaonici tijekom sve tri godi-

ne, dok se blago povećanje dogodilo i s korištenjem časopisa. Uporaba online baza podataka tijekom 2008. i 2009. godine bila je na iznimno niskoj razini te se naglo povećala u 2010. godini. Razlog tomu može biti činjenica da se novim tehnologijama prebacuje težište s klasičnih metoda učenja na nove oblike učenja pomoću pristupa on-line bazama podataka i elektroničkim izvorima informacija.

Zaključak

Knjižničarstvo kao djelatnost i knjižnica kao njezina utvrda, nalaze se u vrlo dinamičnoj okolini. Svi procesi u knjižnici podložni su promjenama. Potreba za stalnim mijenjanjem, razvijanjem i unapređenjem proizlazi iz težnje za praćenjem tehnoloških inovacija i prilagođavanja novoj multikulturalnoj okolini. Potrebno je kontinuirano pratiti trendove u okolini, ali i osluškivati potrebe korisnika kako bi se pravovremeno unaprijedili procesi u knjižnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku, a korisnici dobili prave odgovore.

Knjižnica je danas sastavni dio informacijskog društva. Ona kao takva osigurava protok informacija i znanja, te postaje potpora svim obrazovnim procesima (od osnovnoškolskoga do visokoškolskoga). Radi značenja koje knjižnica u društvu treba

imati potrebno ju je učiniti što više vidljivom u njezinoj okolini.

Knjižnica Ekonomskog fakulteta u Osijeku ima svoje korisnike, ali i otvorene mogućnosti za suradnju s drugim fakultetima i knjižnicama, kako

u Hrvatskoj, tako i u Europi. Orijentiranost na unapređenje kvalitete rada i pružanje usluga čini knjižnicu važnim osloncem za studij ekonomskih znanosti, za znanstvenoistraživačke projekte, ali i za cjeloživotno obrazovanje korisnika knjižnice.

POPIS LITERATURE

1. *Hrvatska enciklopedija, br. 2 Be – Da, Leksikografski zavod Miroslava Krleža, Zrinski d.d. Čakovec, Zagreb, 2000.*
2. *Hrvatska enciklopedija, br. 6 Kn – Mak, Leksikografski zavod Miroslava Krleža, Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb, 2004.*
3. *Lasić-Lazić, J.: Znanje o znanju, Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1996.*
4. *Tadić, K.: Rad u knjižnici, Benja, Opatija, 1994.*
5. *Znanjem do znanja – Prilog metodici rada školskog knjižničara/ Jasmina Lovrinčević et al., Zavod za informacijske studije, Zagreb, 2005.*
- 6.
7. *Pravilnik o radu Knjižnice i čitaonice na Ekonomskom fakultetu u Osijeku*
8. *Zakon o knjižnicama – NN 105/97*
- 9.
10. <http://knjiznice.szi.hr/?libid=113&task=nsl> (učitano: 10.9.2011.)
- 11.
12. *Statistika posudbe u knjižnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku*
13. *Statistika korištenja čitaonice u knjižnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku*

Dr. sc. Kata Ivić
Marta Borić, mag. oec.
Rozalija Marinković, univ. bacc. oec.

FACULTY LIBRARY AND ITS USERS (INTERACTIVELY AND STATISTICALLY)

ABSTRACT

According to popular opinion, statistics is the sum of incorrect data. However, much can be learned and concluded from statistical reports. In our example of recording statistics in the library of the Faculty of Economics in Osijek the following records are kept: user categories, the frequency of borrowing, the structure of borrowing, use of the reading room, use of the database, etc. Based on these data and statistical processing, the following can be analysed: the total number of users, the number of users by the year of study, by the content of used professional and scientific literature, by the use of serial publications in the reading room, or by the work on computers and database usage. All these data are precious for determining the procurement policy of the library, observing frequency of use of particular categories of professional and scientific literature (textbooks, handbooks, professional and scientific monographs, databases) and determining operation guidelines for library staff.

Key words: faculty library, library science, library materials, information, statistics of borrowing.